

Staré Město (k. ú. Staré Město u Uherského Hradiště, okr. Uherské Hradiště)

Ul. Jezuitská, ul. Dvorek; „Na Valách“, parc. č. 97/10.

Středohradištní období (RS3). Pohřebiště/hřbitov. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Moravské zemské muzeum – Centrum slovanské archeologie.

Lokalizace: WGS-84 – 49.0780944N, 17.4441944E

V lednu roku 2020 provedli pracovníci Moravského zemského muzea (Centrum slovanské archeologie) a Slovákého muzea v Uherském Hradišti, p. o., na ploše významné archeologické lokality „Na Valách“ ve Starém Městě (obr. 96) záchranný archeologický výzkum, jenž byl vyvolán stavbou budovy Cyrilo-metodějského centra.

V místech budoucí stavby odkryvy odhalily sedm hrobů z období raného středověku, přičemž u nebožtíků byly nalezeny předměty z oblasti hmotné kultury odpovídající 2. polovině 9. století. Kromě běžných artefaktů, jako jsou například železné nože či kovové součásti kožených řemenů, byly objeveny především šperky velkomoravské proveniencce. Jednalo se zejména o různé hrozníčkovité a bubínkovité náušnice vyrobené z drahých kovů a gombíky.

Záchranný archeologický výzkum v jižní části středohradištního pohřebiště „Na Valách“ doplnil poznatky získané dlouhodobým výzkumem Moravského zemského muzea v Brně, kdy na územním rozhraní dvou výzkumných sezón z přelomu 40.–50. let 20. století (např. Galuška 1993; 2001; Galuška, Langr 2019; Galuška, Vaškových 2002; Hochmanová-Vávrová 1962; Hrubý 1955a; 1955b; 1965) byla v roce 2020 nalezena část lokality s neprobádaným prostorem.

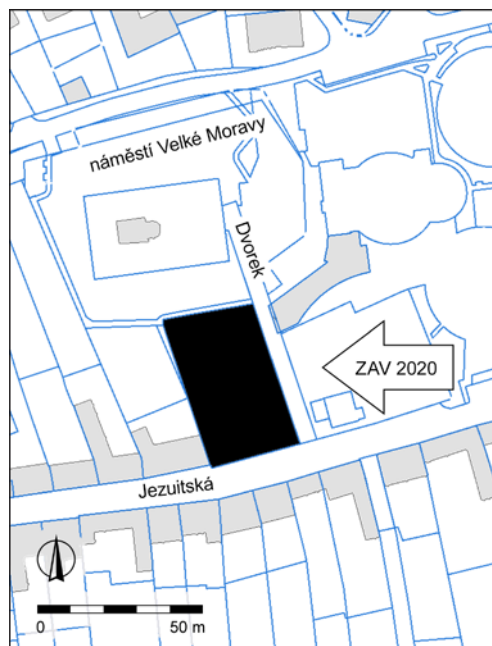
Literatura

- Galuška, L. 1993:** Archäologische Untersuchungen in Staré Město bei Uh. Hradiště. In den Jahren 1990–1991 (Bez. Uherské Hradiště). *Přehledy výzkumů 1991*, 71–73, Taf. 13.
- Galuška, L. 2001:** Staroměstsko-uherskohradištní aglomerace – vývoj osídlení a přírodní podmínky v 6.–10. století. In: L. Galuška, P. Kouřil, Z. Měřínský (eds.): *Velká Morava mezi východem a západem. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Uherské Hradiště, Staré Město 28. 9. – 1. 10. 1999*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 17. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, 123–137.
- Galuška, L., Langr, J. 2019:** Staré Město. *Přehled výzkumů 60(2)*, 300–301.
- Galuška, L., Vaškových, M. 2002:** *Památník Velké Moravy. Staré Město, Uherské Hradiště, Modrá, sv. Kliment u Osvětman. Uherské Hradiště: Slovákého muzeum.*
- Hochmanová-Vávrová, V. 1962:** Velkomoravské pohřebiště ve Starém Městě „Na valách“. *Výzkum v letech 1957–1959. Časopis Moravského muzea, vědy společenské 47*, 201–270.
- Hrubý, V. 1955a:** *Staré Město. Velkomoravské pohřebiště „Na valách“.* Monumenta archaeologica III. Praha: ČSAV.
- Hrubý, V. 1955b:** Základy kostela na staroslovanském pohřebišti ve Starém městě „Na valách“. *Památky archeologické XLVI*, 265–305.
- Hrubý, V. 1965:** *Staré Město. Velkomoravský Velehrad.* Praha: Nakladatelství ČSAV.

Summary

A rescue excavation carried out in Staré Město “Na Valách” (Staré Město u Uherského Hradiště cadastral area, Uherské Hradiště District; Fig. 96) in 2020 revealed seven graves from the second half of the 9th century.

Luděk Galuška, Jakub Langr

Obr. 96. Staré Město u Uherského Hradiště. Lokalizace záchranného archeologického výzkumu. J. Langr.

Fig. 96. Staré Město u Uherského Hradiště. Localisation of the rescue excavation. J. Langr.

Stavenice (okr. Šumperk)

„U Josefa“, parc. č. 629/9; 629/10; 630/17.

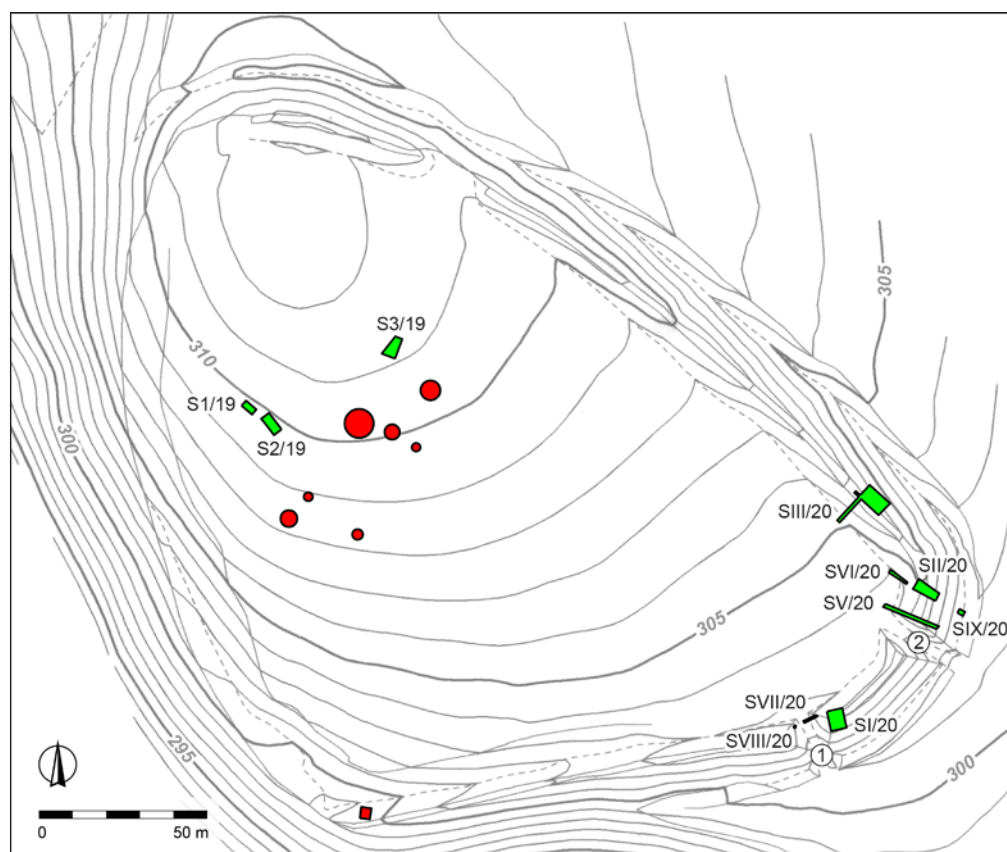
Středověk. Hradiště. Skupina/síť sond. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v Olomouci.

Lokalizace: WGS-84 – 49.7576494N, 16.9797231E

Záchranný terénní výzkum v prostoru hradiště v trati „U Josefa“ na katastrálním území obce Stavenice, vyvolaný následky lokální vichřice, k níž došlo 21. srpna 2019, přinesl kromě nálezů z období kultury lužických popelnicových polí (viz oddíl Doba bronzová) i celou řadu nových poznatků o středověké fázi osídlení lokality.

Doklady rané středověkého osídlení ve formě několika fragmentů keramických nádob se podařilo zachytit již v zimě roku 2019 v první fázi výzkumu, která byla zaměřena na dokumentaci vývrátů v severní části vnitřní plochy hradiště (obr. 97). V jednom ze tří zkoumaných vývrátů došlo k nálezům dvou desítek střeptů grafitové keramiky s okrově hnědým povrchem (engobou?) a jednoho keramického zlomku zdobeného hřebenovými vpichy (obr. 98: 1). Nalezené keramické zlomky se dají zařadit do 10. století. Přibližně jedna třetina získané keramiky náležela do stratigraficky zachycené vrstvy mocné 10–30 cm, která se nalézala mezi lesní hrabankou a místním podloží tvořeným zvětralou skálou. Větší část keramického materiálu pak byla získána ze zeminy, která obalovala kořenový systém vyvráceného stromu. Ve všech třech sondách dokumentovaných v zimě roku 2019 se podložím vyskytovalo téměř vždy těsně pod lesní hrabankou. Tato situace může svědčit o silné erozi nadložních vrstev západním směrem k řece Moravě, nebo o krátkodobé úrovni osídlení, kdy se nevytvořila výraznější kulturní vrstva.

Hlavním cílem terénních prací během léta a podzimu roku 2020 byl sondážní výzkum opevnění hradiště v místech jeho

Obr. 97. Stavenice. Celkový plán lokality s dokumentovanými vývraty (červeně) a sondami z let 2019–2020 v místech vývratů (zeleně). 1 – Původní vstup do hradiště; 2 – novodobý průraz valu. J. Grégr.

Fig. 97. Stavenice. Overall plan of the site with documented windthrows (red) and test pits from 2019–2020 in the areas of the windthrows (green). 1 – Original entrance to the stronghold; 2 – modern day breach in the rampart. J. Grégr.

narušení vývraty stromů. Výzkum přinesl především důležité informace o stavební konstrukci fortifikace. Ve čtveřici sond (SI/20–SIII/20 a SV/20), umístěných v jihovýchodním úseku opevnění, byla prokázána přítomnost nasucho kladené čelní kamenné zdi, z níž se podařilo kromě jejich destrukcí zachytit i několik spodních řad nasucho kladených lomových kamenů. Pod destruovanou kamennou plentou se nacházela báze tělesa opevnění tvořená tenkou vrstvou jílovité hlíny nad podloží. Vnitřní konstrukce tělesa raně středověké hrady byla tvořena vodorovnou výztuží pomocí příčných dřevěných prvků v podobě roštu procházejícího nasypáným zemním tělesem (obr. 99). Samotné pozůstatky dřevěného roštu se ve dvou případech (SIII/20 a SVI/20) projeví otisky po dřevěných prvcích se zbytky dřev při bázi tělesa fortifikace. Ve vyšších úrovních zemního tělesa hrady se daly pozůstatky po dřevěných prvcích opevnění rozpoznat v podobě několika nad sebou ležících, barevně odlišitelných, horizontálních vrstviček s obsahem prachových zbytků dřev vzniklých strávením dřev. Velice kvalitní doklady vnitřní dřevěné konstrukce tělesa hrady přinesly dvě sondy (SII/20 a SV/20) situované v blízkosti novodobého průrazu fortifikace v její jihovýchodní části (srov. Kouřil, Gryc 2014, 100–101). Přes jeden metr mocná požárová destrukce původního dřevohliněného tělesa hrady obsahovala drobné fragmenty, ale i velké bloky přepálené hlíny s otisky dřevěných prvků vnitřní konstrukce (kulatiny, kůly, ploché štípy; obr. 100, 101). Ve spodních partiích na vnitřní straně fortifikace přímo navazujících na relikv dřevěného roštu byl nalezen fragment grafitové nádoby z 10. století.

Drobná sondáž navazující na začistěný vývrat v místě předpokládaného vstupu do hradiště (SVII/20 a SVIII/20) tuto domněnku potvrdila (Kouřil, Gryc 2014, 100). Čelní kamenná zeď tělesa hrady byla v místě vstupu do hradiště zesílena a zabíhala dovnitř, kde vyztužila oba boky brány po celé šířce a zřejmě i výšce opevnění.

Obr. 98. Stavenice. Keramické fragmenty nádob z 10. století. 1 – Zlomky keramických nádob z S3/19; 2 – část keramické nádoby z přístupové cesty. Foto T. Zlámal.

Fig. 98. Stavenice. Pottery fragments from the 10th century. 1 – Pottery fragments from S3/19; 2 – part of a pottery vessel from the access road. Photo by T. Zlámal.

Mikrosonda byla provedena také na dně příkopu nedaleko novodobého průrazu opevnění. Dno příkopu tvořilo hlinitojílovité podloží překryté silnou vrstvou fragmentů přepálené hlíny a kamenů, dokládající značnou erozi destruovaného tělesa fortifikace.

Překvapivým byl náhodný nález větší části keramické grafitové nádoby s plastickou lištou (obr. 98: 2) datovatelné zřejmě do 10. století. Nádoba byla nalezena po prudkých deštích v povrchové vrstvě na přístupové cestě ke kapli sv. Josefa. Objev vyvolal otázku

případného osídlení prostoru jižního předpolí hradiště. Následný průzkum pedologickou tyčí však tuto možnost neprokázal.

Mladší horizont středověkého osídlení dokládá pouze jediný keramický úlomek datovatelný do 13. století, který byl objeven v povrchové vrstvě po zániku opevnění nedaleko novodobého průrazu valu.

Detektorová prospekce provedená pracovníky olomouckého pracoviště Národního památkového ústavu přinesla pouze moderní artefakty odpadního charakteru (např. pивní víčka) a nezískala hodnotnější kovové předměty než ty již publikované (např. Kouřil, Gryc 2014, 104; Halama 2020, 174–175).

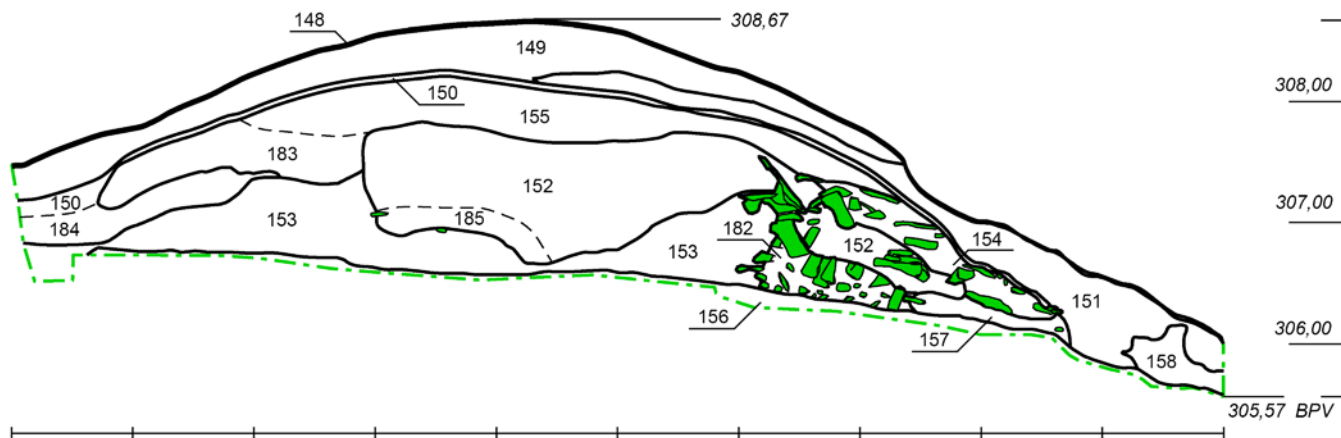
Obr. 99. Stavenice. Západní profil SIII/20. V popředí relikv kamenné plenty z nasucho kladených kamenů. Foto P. Kašpar.

Fig. 99. Stavenice. SIII/20 west profile. A remnant of a frontal dry-stone wall in the forefront. Photo by P. Kašpar.

Obr. 100. Stavenice. Západní profil SII/20 s viditelnou požárovou destrukcí. Vlevo patrné zbytky kamenné plenty. Foto P. Kašpar.

Fig. 100. Stavenice. SII/20 west profile with visible fire destruction. Remnants of a stone front wall are visible on the left. Photo by P. Kašpar.

Obr. 101. Stavenice. SV/20, východní profil P21. Zeleně znázorněná destrukce čelní kamenné zdi. J. Grégr, P. Kašpar.

Fig. 101. Stavenice. SV/20, P21 east profile. The destruction of the frontal stone wall is marked in green. J. Grégr, P. Kašpar.

Prakticky první větší realizovaný archeologický výzkum lokality potvrdil kromě dokladů neopevněného pravěkého sídliště kultury lužických popelnicových polí vznik a fungování hradiště v průběhu 10. století. Přinesl rovněž důležité poznatky k podobě jeho raně středověkého opevnění. Byly také prokázány sídlištní aktivity v blízkém okolí již zaniklého hradiště během 13. století (srov. Kouřil, Gryc 2014, 103–104).

Literatura

Kouřil, P., Gryc, J. 2014: Hradiska 10.–12. století na severní Moravě a v českém Slezsku. In: K. Chrzan, K. Czaplá, S. Moździoch (red.): *Funkcje grodów w państwach wczesnośredniowiecznej Europy środkowej*. Materiały Zachodniopomorskie 11. Wrocław, Głogów: Muzeum Narodowe w Szczecinie, 99–171.

Halama, J. 2020: Stavenice (okr. Šumperk). *Přehled výzkumů* 61(2), 174–175.

Summary

An excavation of a stronghold in the Stavenice cadastral area (Šumperk District) carried out in the winter of 2019 and the summer and autumn of 2020 yielded new information about the 10th century occupation and fortification of the site and evidence of the occupation of its surroundings in the 13th century

Pavel Kašpar, Pavel Šlézar, Tomáš Zlámal

Sudice (okr. Opava)

Ul. Stiborská; „Na Stiborské“, parc. č. 989.

Vrcholný středověk. Vesnice/městečko. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezů: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v Ostravě.

Lokalizace: WGS-84 – 50.0289583N, 18.0605336E

Na podzim 2020 byly na západním okraji obce Sudice v polní trati „Na Stiborské“ zkoumány zahlobené objekty s nálezy z doby římské (viz oddíl Doba římská a doba stěhování národů). Ze superpozice pravouhlé jámy s propálenými stěnami a kruhové jámy zásobnicového tvaru byly vedle germánských antropogenních nálezů získány i fragmenty keramiky vrcholného středověku.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

Besides Germanic pottery finds, a minor excavation on the western periphery of Sudice (Opava District) also yielded fragments of high medieval pottery from feature fills.

Tereza Tichá Krasnokutská

Sušice (k. ú. Sušice u Přerova, okr. Přerov)

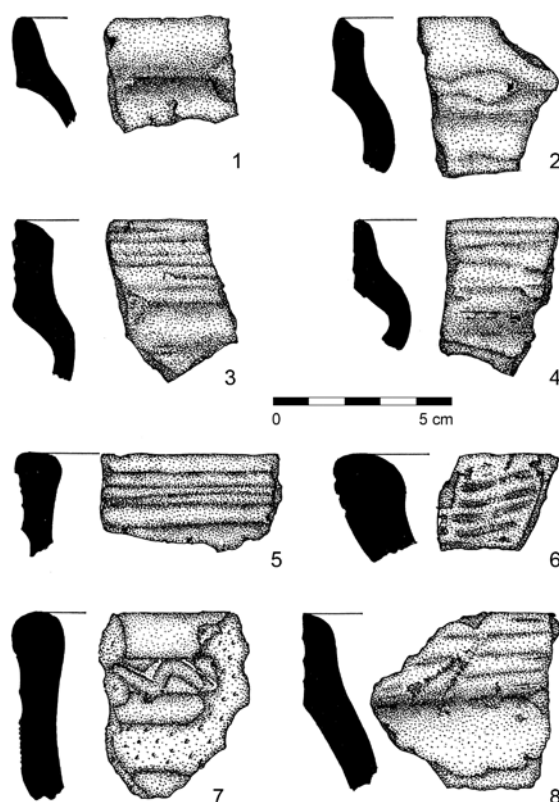
„Komárovy“, parc. č. 1396/1, 1397/1, 1401/1, 1402/1, 1403/1, 1404/1, 1405/1, 1406/1.

Raný středověk. Sídliště. Povrchový sběr. Průzkum.

Uložení nálezů: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: WGS-84 – 49.4816717N, 17.5475817E

Během opakovaných povrchových sběrů realizovaných B. Gibalou ve spolupráci s archeology Muzea Komenského v Přerově, p. o., v letech 2017–2020 byl v prostoru archeologické

Obr. 102. Sušice, „Komárovy“. Výběr keramiky. Kresba M. Kovářová.

Fig. 102. Sušice, „Komárovy“. Selection of pottery. Drawing by M. Kovářová.

lokality poblíž jihovýchodního okraje obce Sušice shromážděn soubor keramiky z pozdní doby hradištní (Schenk 2019, 30). Koncentrace nálezů byla zaznamenána na zaobleném temeni a jihozápadním svahu táhlého terénního hřbetu v poloze „Komárovy“, na parc. č. 1396/1, 1397/1, 1401/1, 1402/1, 1403/1, 1404/1, 1405/1, 1406/1. Nadmořská výška polohy se pohybuje mezi 260–276 m. Východním směrem od lokality v nedalekém remízu se nachází pramen bezejmenné vodotoče, kolem které se v minulosti koncentrovalo pravěké až raně středověké osídlení.

Nálezový soubor obsahuje zejména zlomky hrnců a silnostěnných zásobnic. Mezi okraji hrnců jsou zastoupeny zejména římsovité tvary, které jsou zdobeny horizontálními žlábkami, v menší míře vlnicemi (obr. 102). Barva výpalu keramiky se pohybovala od tmavě šedé po světle šedohnědou. V keramické hmotě je nápadná příměs drceného grafitu (Schenk 2019, 30).

Zásobnice zastupuje torzo kyjovitě zesíleného okraje lichoběžníkovitého průřezu. Nad dovnitř prožlabeným hrdlem je zřetelná trojúhelníkovitá lišta. Okraj je zdoben dvěma pásy hřebcových vlnic (obr. 103). Dle základní typologie V. Goše a J. Karla určené pro oblast severní Moravy můžeme exemplář z trati „Komárovy“ zařadit k typu II, variantě B, s níž se můžeme setkat na sídlištních z 12. století (Goš, Karel 1979, 165–170). Tuto variantu je možné v rámci deskripčního systému keramiky z Brna najít mezi typy a variantami okrajů zásobnic skupiny 13 (Procházka, Peška 2007, 221, 254, obr. 17).

Soubor keramiky z polohy „Komárovy“ je možné rámcově datovat do 2. poloviny 12. – 1. poloviny 13. století a lze jej spojit s existencí zaniklé středověké vsi, která bývá na základě ústní lidové slovesnosti do tohoto prostoru tamějšími badateli umísťována (Matušík 2005, 15).